

Kirsi Helin
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto
Sosionomi (AMK)
Artikkeliopinnäytetyö 2024

RATAS-MALLI

**TOIMINTAKYKYÄ TUKEVA RYHMÄVALMENNUS VÄLITYÖMARKKI-
NOILLA, ARTIKKELIOPINNÄYTETYÖ**

TIIVISTELMÄ

Kirsi Helin
Ratas-malli
20 sivua ja 1 liite
Kevät 2024
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto
Sosionomi (AMK)

Kehittämispainotteisessa artikkeliopinnäytetyössä kuvataan toimintakykyä tukevan ryhmävalmennuksen kehittämistä Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskuksessa. Opinnäytetyön tavoitteena on ollut julkaistavan artikkelin kirjoittaminen. Tarkoituksena on ollut koota malliksi hyvät käytännöt, joita on pilotoitu Ilona – sosiaalinen yrittäjyys väylänä mielekkääseen työhön-hankkeessa ja tästä prosessista artikkelin kirjoittaminen. Osa tätä opinnäytetyötä ja samalla sen tulos on artikkeli, ”Toimintakykyä tukeva ryhmävalmennus välityömarkkinoilla”. Artikkelin kuvaava ryhmävalmennuksen kehittämistyötä ja on julkaistu Suomen ammattikorkeakoulujen tietokanta Theseuksessa osana ESR-rahoitteisen Ilona – sosiaalinen yrittäjyys väylänä mielekkääseen työhön-hankkeen (2018–2021) artikkelikokoelman julkaisua.

Kehittämistyössä on mallinnettu uusi työkykyä tukeva kolmiosainen ryhmävalmennusmenetelmä, Ratas-malli. Malli koostuu monipuolisesta ryhmämuotoisesta valmennuksesta, kielitaidon edistämisestä, osaamisen kehittämisestä ja työantajien yrityseshittelytilaisuuksista. Vaikeassa työmarkkina-asemassa olevien henkilöiden työllistymisen edistäminen, positiiviset jatkopolut ja osallisuuden lisääntyminen ovat olleet mallin kehittämisen tavoitteiden keskiössä. Työ- ja toimintakyvyn edistäminen ja osallisuuden kokemus ovat oleellisia työllistymisen mahdollisuuksien parantamiseksi. Hyvästä ryhmädynamiikasta syntyvä vertaisuellinen ilmapiiri lisää henkilökohtaisen arvokkuuden kokemista. Kehittämistyön aikana on ilmennyt, että pitkäaikaistyötön tarvitsee uskoa tulevaisuuteen sekä oman osaamisen kehittämistä ja kohtaamista. Tulokset olivat lupaavia ja noin puolet osallistujista löysi itselleen positiivisen jatkopolun välityömarkkinoilta avoimille työmarkkinoille tai opiskelemaan.

Asiasanat: toimintakyky, työkyky, työvalmennus, välityömarkkinat

ABSTRACT

Kirsi Helin
Ratas-model
20 pages and 1 appendice
Spring 2024
Diaconia University of Applied Sciences
Bachelor's Degree in Social Services
Bachelor of Social Services

This development-oriented article thesis describes the development of group coaching that supports functional ability in Helsinki Metropolitan Area Reuse Centre. The aim of this thesis has been to write an article to be published. The purpose of this article has been to compile good practices as a model that have been piloted in the Ilona – project and write an article about this process. Part of this thesis and its results is the article, “Group coaching supporting performance in the intermediate labour market”. The article describes the development work of group coaching, and it has been published in Theseus, the database of Finnish Universities of Applied Sciences, as part of the publication of the article collection of the ESF-funded project Ilona – Social Enterprises in Focus (2018–2021).

The development work has modeled a new three-part group coaching method that supports working ability, the Ratas-model. The model consists of diverse group-based coaching, advancement of language skills, competence development and company presentation events for employers. Promoting the ability to work and function and the experience of inclusion is essential for improving employment opportunities. Positive further pathways and increasing participation for people in a more difficult labour market position were at the center of the model's development goals. The good peer atmosphere created by group dynamics increased the experience of personal worth. During the development work, it has become apparent that the long-term unemployed need to believe in the future, develop their own skills and to be seen. The results were promising and approximately half of the participants were able to find positive further pathways from intermediate labour market to open labour market jobs or to study.

Keywords: functional capacity, intermediate labour market, job coaching, work ability

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 TYÖELÄMÄN YHTEISTYÖKUMPPANIT	5
3 KESKEISET KÄSITTEET	6
3.1 Ratas-malli	7
3.2 Välityömarkkinat	9
3.3 Osallisuus ja työ- ja toimintakyky	9
3.4 Ryhmävalmennus, työkykyvalmennuksen muotona	11
3.5 Kykyviisari	12
4 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT, TARKOITUS JA TAVOITE	13
4.1 Tarkoituksena hyvien käytäntöjen mallintaminen	14
4.2 Tavoite	14
5 ARTIKKELIN KIRJOITUSPROSESSI	15
6 LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS	16
7 TULOSTEN MERKITYS TYÖELÄMÄN KEHITTÄMISELLE	17
8 POHDINTA	18
LÄHTEET	20
ALKUPERÄINEN JULKAISU	22
Artikkeli: Toimintakykyä tukeva ryhmävalmennus välityömarkkinoilla	
LIITE 1. Ilona-hankkeen esite	36

1 JOHDANTO

Työllisyydenhoidon haastava nivelvaihe on työllistyminen välityömarkkinoilta avoimille työmarkkinoille. Tarvitsemme uudenlaisia menetelmiä työllistymiseen parantamiseksi niin sosiaalisiin yrityksiin kuin avoimille työmarkkinoille. Välityömarkkinoilla tämä edellyttää osatyökykyisten toimintakyvyn monipuolista tuke- mista. Valmennus tarjoaa mahdollisuuden harjoittaa omia työelämävalmiuksia ohjaajan tuella ja työkykyä tukeva valmennus huomioi tätä vielä kokonaisvaltai- semmin työ- ja toimintakykyä. Näitä valmennuksen muotoja on mahdollista kehit- tää niin, että ne aidosti lisäävät työllistymistä.

Työhönvalmennusta on Kierrätyskeskuksessa kehitetty vuosien aikana erilai- sissa hankkeissa, viimeisimpinä hankkeina Ilona – sosiaalinen yrittäjyys väylänä mielekkääseen työhön-hanke (Liite 1), jonka painopiste on ollut ryhmämuotoinen valmennus ja sen kehittäminen. Innovatiivisilla työhönvalmennuksen ratkaisuilla Ratas-mallissa nämä valmennuksen eri teemat yhdistettiin toimintamalliksi.

Olen suunnitellut ja kehittänyt Ilona-sosiaalinen yrittäjyys väylänä mielekkääseen työhön-hankeessa Kierrätyskeskuksen valmennustyötä suunnittelemalla ja pilo- toimalla erilaisia ryhmävalmennuksia. Kirjoittaessani artikkeliani koostin ryhmä- valmennuksista graafisen toimintamallin, Ratas-mallin. Tätä kehittämistyötäni ku- vaan artikkelissani ”Toimintakykyä tukeva ryhmävalmennus välityömarkkinoilla” (Helin ym., 2021, s. 82–94). Artikkelini on osa Ilona-hankkeen artikkelikokoelmaa, artikkelikokoelma on toteutettu yhdessä Silta-valmennusyhdistyksen, Diakonia- ammattikorkeakoulu, Vates-säätiön ja Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa ja se on julkaistu tietokanta Theseuksessa Diak Työelämä 24. Artikkelii- kokoelman nimi on Yhteiskunnallinen yrittäjyys Suomessa, malli osatyökykyisten henkilöiden työllistämiseen (Salmi ym., 2021.)

Välityömarkkinoilla tapahtuva valmennus on heikommassa työmarkkina-ase- massa olevien työllistämisen edistämiseksi yhteiskunnallisestikin tärkeää ja tä- män kehittämistyön tuloksena osallistujista 46 % sai itselleen positiivisen jatko- polun, toisin sanoen työllistyi joko avoimille työmarkkinoille, välityömarkkinoille tai

päätyi opiskelemaan. Osallistujia oli hankkeen Kierrätyskeskuksen osatoteutuksessa yli 100. Positiivisen jatkopolun saaneiden seurantaluku on varsin mainittava, kun taustalla osallistujilla on ollut pitkittynyt työttömyys tai työkyvyn muita haasteita. Seuranta on suoritettu puhelimitse hankkeen loppuvaiheessa ja päätymisen jälkeen.

Artikkelimuotoisen opinnäytetyön tekeminen on ollut kiinnostavaa ja omalla tavallaan haastavaa johtuen osittain siitä, että artikkeliopinnäytetyöt ovat vielä nykyään hieman harvalukuisempia AMK-tasolla ja toteutuksen käytännöt eroavat suurestikin toisistaan eri oppilaitoksissa. Osa ammattikorkeakouluista on jo vakinaistanut käytäntöjään myös AMK-tason artikkeliopinnäytetöille. Kiitän Diakia, joka on antanut mahdollisuuden tehdä tämän opinnäytetyön artikkelimuotoisena.

2 TYÖELÄMÄN YHTEISTYÖKUMPPANIT

Ilona – sosiaalinen yrittäjyys väylänä mielekkääseen työhön oli vuosina 2018–2021 toiminut ESR-rahoitteinen hanke (Liite 1). Hankkeen toteuttivat Silta-Valmennusyhdistys yhdessä Vates-säätiön, Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskuksen, Diakonia ammattikorkeakoulun ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa. (Liite 1). Terveiden ja hyvinvoinnin laitos on toiminut hankkeessa arvioijana. Työskentelin hankkeessa koko hankkeen toiminnan ajan kehittämässä uusia ratkaisuja valmennukseen.

Ilona-hankkeen tavoitteena on ollut etsiä innovatiivisia ratkaisuja ja uusia työllistymisen reittejä niille henkilöille, joiden työllistyminen on erityisen haasteellista. Hankkeessa arvioitiin erilaisten kansainvälisten, osatyökykyisten työllisyyttä edistävien mallien toimivuutta Suomen yhteiskunnallisissa ja lainsäädännöllisissä raameissa. Tätä työtä jatketaan edelleen. Erityisenä kiinnostuksen kohteena ovat olleet yhteiskunnalliseen yritystoimintaan liittyvät mallit ja parempien toimintaedellytysten luominen yhteiskunnalliselle yrittäjyydelle. Menetelmissä korostuivat toimintakyvyn edistämiseen liittyvät innovatiiviset ryhmämuotoiset kokeilut.

Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus Oy, myöhemmin Kierrätyskeskus, on Suomen suurin välityömarkkinatoimija. Kierrätyskeskus on perustettu vuonna 1990 ja sen tavoitteena on vähentää luonnonvarojen kulutusta, kasvattaa ympäristötietoisuutta ja lisätä osallistumisen mahdollisuuksia. Kierrätyskeskus on voittoa tavoittelematon yhteiskunnallinen yritys, jonka suurin omistaja on Helsingin kaupunki. Kierrätyskeskus työllistää pääosin palkkatuella työllistettyjä työntekijöitä ja työkokeilijoita ja kaikille heille on ollut vuodesta 2012 alkaen tarjolla työhönvalmennusta. Vuosittain Kierrätyskeskuksessa työskentelee noin 1000 ihmistä, taustallaan heillä on usein pitkäaikaistyöttömyyttä, kielitaidon puutteita tai osatyökykyisyyttä. (Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus, i.a.)

Kierrätyskeskuksen osatoteutuksen tavoitteina hankkeessa oli vastata yritysten rekrytointitarpeisiin muotoilemalla kohderyhmän työllistymisvalmiuksia kehittäviä uudenlaisia palveluita kuten ryhmävalmennus, jonka avulla kehitettiin toimintakykyä sekä työnhakijoiden valmiutta työllistyä avoimille työmarkkinoille. Tavoitteena oli myös toteuttaa maahanmuuttajataustaisille työntekijöille alusta suomen kielen oppimiseen sekä kartoittaa kansainvälisten toimijoiden hyviä työllisyyttä edistäviä käytäntöjä, tehdä kokeiluja ja muotoilla niiden avulla pääkaupunkiseudun valmentaville työmarkkinoille sopiva palvelumalli. Tämän kehitystyön tuloksena kehitin Ratas-toimintamallin, jota kuvaan opinnäytetyön artikkelissani (Helin ym.,2021, s.82–94).

Työskentelin Ilona -hankkeessa työkykykoordinaattorina ja valmentajana Kierrätyskeskuksen osatoteutuksessa. Suoritin sosionomiopintojeni kaksi työelämäharjoittelua hankkeelle, toisessa harjoittelussa suunnittelin ja toteutin kurssin suomen kielen oppimiseen ja sen nimesin Kieliavain-kurssiksi Kierrätyskeskuksen Moodle-alustalle. Hankkeen alkaessa olin määräaikaisessa työsuhteessa Kierrätyskeskuksessa ja vuodesta 2020 lähtien vakituisessa työsuhteessa. Hankkeessa työskentelin 70-prosenttisella työajalla käytännössä koko hankkeen ajan.

3 KESKEISET KÄSITTEET

Artikkelini keskeisiä käsitteitä ovat välityömarkkinat, Ratas-malli, työ- ja toimintakyky, ryhmävalmennus, Kykyviisari työ- ja toimintakyvyn itsearviointivälineenä ja osallisuus. Käsitteet kuvaavat valmennuksen pilotoitien ydintoimintoja ja mallinuksen osa-alueita. Tarkoitukseni oli hankkeessa luoda toimiva toimintakykyä tukeva ryhmävalmennuksen kokonaisuus, joka on hyödynnettävissä mahdollisesti muuallakin kuin Kierrätyskeskuksessa.

Käsitteistä alla olevien lisäksi on hyvä mainita osallisuus ja sen kokemus. Terveystieteiden tutkimuskeskuksen (2021) mukaan osallisuutta edistää esimerkiksi se, että ihminen pääsee osaksi itselleen tärkeää yhteisöä, saa arvostusta, kiitosta ja yhteyksiä muiden kanssa (Helin ym., 2021, s.85). Ryhmävalmennuksissa on ollut havaittavissa, että yhteisöön kuuluminen parantaa tulevaisuuden toiveikkoutta ja sen edistämistä ei voi liikaa korostaa (Helin ym., 2021, s.85).

3.1 Ratas-malli

Ratas-malli on menetelmä, jossa yhdistyy kolmiportaisesti erilaisia ryhmävalmennuksen osa-alueita ja teemoja. Näitä yhdistämällä saadaan menetelmä, joka on osoittautunut hyväksi tavaksi edistää työllistymistä, hyvinvointia ja osallisuuden kokemusta välityömarkkinoilla. Olen hankkeessa työskennellessäni suunnitellut ja pilotoinut mallin valmennuksia ja halunnut huomioida nais erityisyyden maahanmuuttajataustaisten työkokeilijoiden osalta.

Mallissa henkilö voi osallistua palkkatuetun työsuhteen alussa teemoitettuun valmennuksen pienryhmään ja suorittaa tutkinnon osia työssä oppien, jonka jälkeen henkilö voi osallistua työnantajan rekrytointitilaisuuteen työpaikallaan Kierrätyskeskuksessa. Vaihtoehtoisesti henkilö voi osallistua kielitaitoa edistävään ryhmävalmennukseen ja työkykyä edistävään pienryhmävalmennukseen. Mallin eri osat eli rattaat toimivat kokonaisuutena, joka tähtää henkilön työllistymiseen avoimille työmarkkinoille tai opiskeluun palkkatuetun työsuhteen tai työkokeilun jälkeen. Mallin ydinajatuksena on tukea toimintakykyä mahdollisimman monipuolisesti ja tasa-arvoisesti.

Mallin sisältämiä valmennuksia on pilotoitu noin kahden vuoden ajan erilaisilla teemoilla ja ohjausmuodoilla, Ratas-mallia voidaan kutsua myös sosiaaliseksi innovaatioksi (Valtioneuvoston julkaisut, 2023).

Kuvio 1. Ratas-malli, Kirsi Helin

3.2 Välityömarkkinat

Välityömarkkinat sijaitsevat työttömyyden ja avointen työmarkkinoiden välissä. Tällä työmarkkinakentällä on merkitystä erityisesti osatyökykyisten työllistymisen ja työelämäkokemuksen saamisen kannalta. Yhteiskunnassamme on käytännössä aina tietty määrä ihmisiä, jotka eivät erilaisien syiden vuoksi joko työllisty avoimille työmarkkinoille mahdollisesti koskaan tai vähintään kohtaavat selviä haasteita työssä pärjäämisessä. Toimintakyvyn edistäminen työkokeilun tai palkkatuetun työjakson aikana on mielekästä ja parantaa todennäköisyyttä jatkotyöllistymiseen.

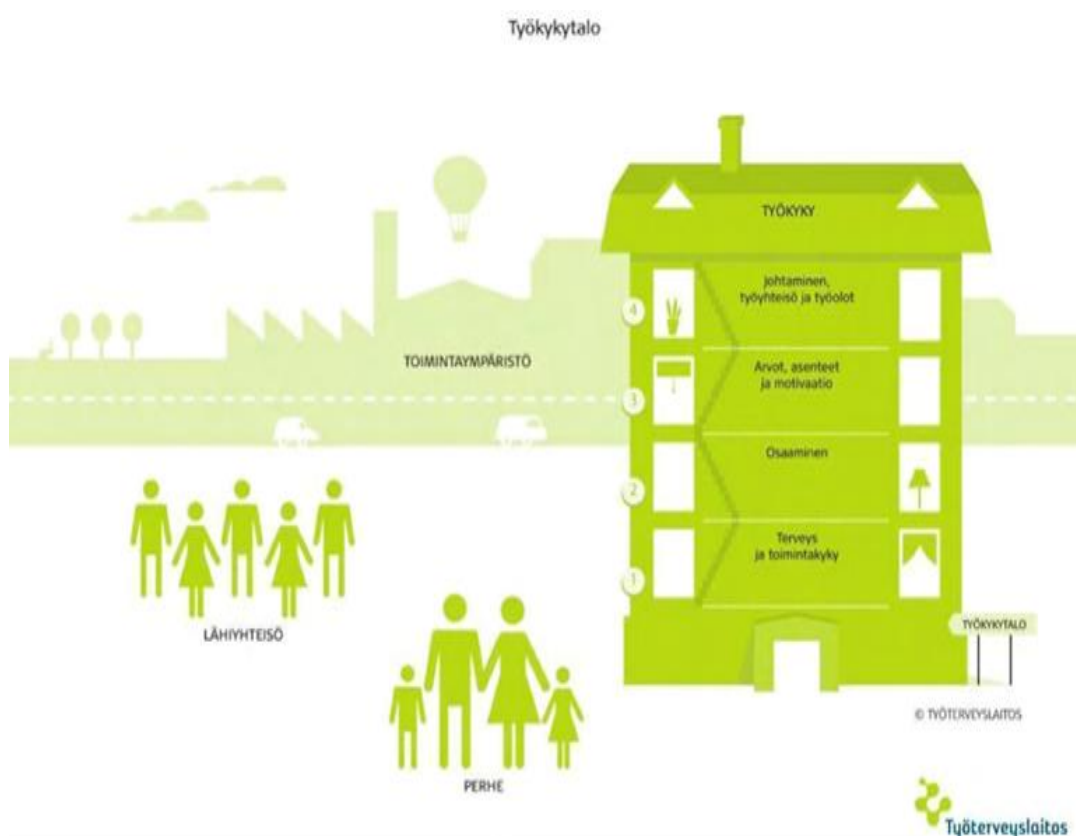
Välityömarkkinakenttä toimii matalan kynnyksen väylänä varsinaiseen palkkatyöhön. Usein välityömarkkinatoimijoita ovat järjestöt, kunnat, säätiöt ja yhteiskunnalliset yritykset. Tyypillisiä julkisia tukia tällä kentällä on työkokeilu ja palkkatuettu työ. Välityömarkkinat ovat laaja kokonaisuus, jossa eri sektoreiden toimijat työskentelevät yhdessä edistääkseen heikossa työmarkkina-asemassa olevien tilannetta (Suomen sosiaali ja terveys ry, 2019, s.16). Olen ollut mukana kirjoittamassa Ilona-hankkeen alkutaipaleelta kokemuksia SOSTE ry:n julkaisuun Välityömarkkinat ja tarvelähtöiset työllisyyspalvelut julkaisuun (Suomen sosiaali- ja terveys ry, 2019, s.12 ja s. 84–86).

3.3 Osallisuus ja työ- ja toimintakyky

Osallisuutta voidaan valmennuksessa tukea huomioimalla yksilölliset toiveet ryhmävalmennustilanteissa. Valmennuksen teemoja voidaan joustavasti muokata ja näin edistää vaikuttamisen mahdollisuuksia. Arvostaminen ja aito kohtaaminen lisää osallisuuden kokemusta. Osallisuutta voidaan lisätä hyvän ryhmädynamiikan tukemisella ohjauksella ja huolehtimalla mahdollisimman tasavertaisesta ryhmänjäsenten kohtaamisesta. (Helin ym., 2021, s.85.)

Työ- ja toimintakyky on monitahoinen kokonaisuus ja käsittää ihmisen sisäisiä ja fyysisiä voimavaroja. Artikkelissani (Helin ym., 2021, s.82–94), hahmotan työkykyä Juhani Ilmarisen kehittämän Työkykytalo-mallinnuksen avulla, missä työkyky

kuvataan nelikerroksisena talona, jossa terveys ja toimintakyky ovat työkyvyn perusta (Helin ym., 2021, Kuva 1). Toimintakyvyn jakautuu eri osa-alueisiin; psyykkiseen, sosiaaliseen, fyysiseen ja kognitiiviseen. Tämä kokonaisuus mallintaa työkykyä ja perustuu Työterveyslaitoksen aiempiin arvioihin. (Työterveyslaitos, i.a.)

Kuvio 2. Työkykytalo, Työterveyslaitos

3.4 Ryhmävalmennus, työkykyvalmennuksen muotona

Ryhmävalmennuksella tarkoitetaan tässä artikkelissa kasvokkain tapahtuvaa rakentavassa hengessä toteutuvaa ohjaajan vetämää toimintaa pienryhmässä. Pienryhmien valmennuksen tavoitteet vaihtelivat ja niiden pohjalla on ollut erityisesti Kykyviisarin muutostoiveet -kohdan kysely. Ryhmäkoot ovat olleet 4–8 osallistujaa ja kestoaltaan 2–7 kuukautta, tapaamisia on ollut keskimäärin kerran viikossa 1–2 tunnin ajan. Samanaikaisesti on toiminut useampia ryhmiä Kierrätyskeskuksen eri toimipisteissä, ja niihin on osallistunut henkilöitä eri taustoilla. Taustalla on saattanut olla pitkäaikaistyöttömyyttä, osatyökykyisyyttä tai kielitaidon puutteita. Yhteistä heille on ollut se, että he ovat työskennelleet tai olleet työkokeilussa Kierrätyskeskuksessa.

Kierrätyskeskus työllistää palkkatuella yli 12 kuukautta työttömänä olleita ja mahdollistaa työkokeilua ja kieliharjoittelua. Kaikille heille on ollut tarjolla työhönvalmennusta. Työkykyvalmennus eroaa perinteisestä työvalmennuksesta toimintakyvyn edistämiseen tähtäävien aiheiden osalta. Aiheita voi olla esimerkiksi ravinto, liikunta, hyvä uniterveys tai digitaidot.

Kierrätyskeskuksen osatoteutuksessa pilotoitiin vertailuryhmillä. Kaksi eri ryhmää, joiden ohjauksessa keskityttiin joko työ- ja toimintakyvyn tai työvalmennuksen teemoihin. Perinteisen työvalmennuksen teemoja olivat esimerkiksi ansioluettelon päivittäminen ja työnhaku. Työ- ja toimintakyvyn teemoina pilotoitiin monipuolisesti useilla teemoilla, kuten uniterveys ja unipäiväkirjan pitäminen, liikuntasuositukset ja ravinto sekä motivaatio ja hyvinvointi. (Helin ym., 2021, s. 90.)

3.5 Kykyviisari

Kykyviisari on Työterveyslaitoksen tutkija Miia Wickström kehittämä työ- ja toimintakyvyn itsearviointiväline. Kykyviisari on validoitu mittari ja se sisältää kysymyksiä työkyvystä ja itsearvioidusta terveydestä (Wikström, M. 2022). Tutkija Miia Wikström on vierailut Kierrätyskeskuksessa Ilona-hankkeen aikana. Kykyviisari on matalan kynnyksen kysely, jonka voi käydä täyttämässä itse tai tuetusti ohjaajan kanssa.

Kykyviisari on saatavilla usealla eri kielellä ja myös selkosuomeksi (Kykyviisari, 2024). Kykyviisaria on hyödynnetty Ilona -hankkeessa jokaiselle osallistujalle osallistumisen alussa ja osallistumisen päättyessä. Alussa täytetyn lomakkeen muutostoiveet -kohdan mukaan on valikoitu ryhmävalmennusten teemoja eri ryhmille. Tämä osoittautui hyödylliseksi. Kaikki data, jota on saatu Kykyviisarin käytöstä, on pidetty anonyyminä, lukuun ottamatta hankkeen aikaista käyttöä minulla ohjaajana.

Kykyviisarin käyttö on koettu Kierrätyskeskuksen toteutuksessa kohtuullisen sujuvaksi ja vain harva ei siihen halunnut vastata. Moni koki saaneensa siitä myös ajatuksia tulevaisuuttaan varten ja osalla heräsi ajatuksia omasta

toimintakyvystä. Kykyviisari täytettiin pääsääntöisesti itsenäisesti ja itsenäisesti täytettynä se antaa luotettavimman tilannearvion.

4 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT, TARKOITUS JA TAVOITE

Valmennuksen historia Kierrätyskeskuksessa on vielä kohtuullisen lyhyt ja jotta työntekijöiden työllistyminen kohti avoimia työmarkkinoita välityömarkkinoilta on mahdollista ja sujuvaa, on valmennustoimintaa kehitetty aktiivisesti. Ilona-hankkeessa tavoitteina on ollut työkykyä ja osallisuutta tukevan ryhmävalmennuksen kehittäminen osaksi Kierrätyskeskuksen työhönvalmennusta.

Aiemmin Kierrätyskeskuksen valmennuksen painopiste on ollut yksilöpainotteisessa valmennuksessa, joka on tähdännyt pääasiassa työhauntaitojen kehittämiseen. Halusimme Kierrätyskeskuksessa osallistua laajentamaan valmennusta ja ohjausta ryhmämuotoiseksi ja paremmin työkykyä huomioivaksi. Halusimme huomioida myös maahanmuuttajataustaisten työntekijöiden kielitaidon parantamisen. Menetelmänä syntyi Kierrätyskeskuksen osatoteutuksen tavoitteisiin pohjautuva Ratas-malli.

Työn merkitys on yhteiskunnassamme suuri ja usein se ikään kuin mittaa ihmisen arvoa muiden silmissä ja usein myös ihmisen itsensä silmissä. Työttömyys, erityisesti pitkittyessään saattaa lannistaa ja sillä voi olla negatiivinen vaikutus aloitteiden tekemiseen ja kykyyn hallinnan tunteen menettämisestä. Työttömyys vaikuttaa tulevaisuuden näköalattomuuteen ja voi pitkittyessään aiheuttaa haasteita terveydessä.

Henkilön käsitys omasta kuulumisen ja ainutlaatuisuuden tunteesta lisää osallisuuden kokemusta, kun taas henkilön käsitys kuulumattomuudesta ja ainutlaatuisuuden puute ilmenee syrjäytyneisyyden tunteena (Futugami & Karlsson, 2024). Voimaantumisen puute voi esiintyä avuttomuutena tai voimattomuutena, joka on yleinen hallinnan tunteen menetyksessä (Cron Dahl & Karlsson, 2015).

Voimaantumisen ja sen edistäminen on keskeinen osa sosionomin työtä. Asiakkaan kanssa yhdessä saadaan aikaan se prosessi, jossa asiakkaan omat voimavarat kasvavat ja hän saa voimia. (Raahikainen ym., 2019, s. 131–133.)

4.1 Tarkoituksena hyvien käytäntöjen mallintaminen

Tarkoituksena on ollut artikkelia kirjoittaessani koota malliksi hyvät käytännöt, joita olen pilotoinut Kierrätyskeskuksessa Ilona-hankkeessa ja tästä prosessista kirjoittaminen. Kirjoitustyössäni olen pyrkinyt vastaamaan toimivan työllisyyden hoidon mallin luomiseen hanketyössä saamieni tulosten ja havaintojen pohjalta.

Olen pyrkinyt vaikuttamaan pilotoinneissa ohjaamistyölläni kuulumisen tunteeseen ja osallisuuden kokemukseen osana voimaannuttavaa ryhmämuotoista työkykyvalmennusta. Väilytyömarkkinakenttä tarjoaa ihmisille matalan kynnyksen väylän omien voimavarojen kasvattamiseen, kuten Kierrätyskeskuksen tuettu ja työllistävä toiminta. Toimintamalli pohjautuu voimaantumiseen ja osallistavaan kohtaamiseen, joka edistää kokonaisvaltaisesti työllistymistä ja hyvinvointia.

4.2 Tavoite

Tavoitteenani on ollut julkaistavan artikkelin kirjoittaminen toteuttamastani valmennuksen kehittämistyöstä. Kirjoitin artikkelissani auki koko kolmivuotisen työn tulokset. Artikkelin kirjoittamistyöni tuloksella on yhteiskunnallisena tavoitteena työmarkkinapoliittisiin asenteisiin vaikuttaminen ja esitellä toimiva työllistämistä tukeva toimintamalli. Koko hanke on pyrkinyt yhteiskunnalliseen vaikuttamistyöhön samalla, kun siinä on haettu ratkaisuja työllistämisen sujuvoittamiseen ja toimintakyvyn edistämiseen. Tavoittelin kirjoitustyölläni näkyvyyttä työllisyydenhoidon yhteiskunnalliseen keskusteluun ja ihmisten kokonaisvaltaisemman toimintakyvyn tuen esiintuomiseen. Artikkelin on julkaissut Diakonia-ammattikorkeakoulu. Koko hankkeen tuotoksena syntyi julkaistu artikkelikokoelmateos (Salmi ym., 2021).

5 ARTIKKELIN KIRJOITUSPROSESSI

Aloitin artikkelini kirjoittamistyön Ilona- hankkeen viimeisten kuukausien aikana, kuten kaikki hankkeen yhteistoteuttajat. Tämän opinnäytetyöni raporttiosuuden olen kirjoittanut artikkelin julkaisun jälkeen. Artikkelin ja raporttiosuuden välissä on kulunut toista vuotta aikaa. Tämä on antanut myös hyödyllistä näköalaa raporttia kirjoittaessa. Olen kohdannut matkan varrella myös haasteita valitsemani opinnäytetyön muodon kanssa. Artikkelimuotoinen opinnäytetyö on vaatinut kahdentyyppisen kirjoitusmuodon ja lähteistyksen hallintaa. Itse artikkelin kirjoitustyö oli useamman kuukauden työ.

Olen huomannut, että artikkelin aiheeni on yhteiskunnassa ajankohtainen edelleen, mutta työllistämiseen liittyvän toimintamallintamisen taustatietoa ei ole silti ollut kovin runsaasti saatavilla. Lähteinä olen artikkelissani käyttänyt muun muassa luotettavia Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen, Työterveyslaitoksen, Helsingin yliopiston, Opetushallituksen, Kehitysvammaliiton ja Tilastokeskuksen sivustoja (Helin ym., 2021).

Jokainen hankkeessa työskennellyt on ollut kirjoittamassa artikkelikokoelmaan oman asiantuntijuutensa pohjalta. Valitsimme artikkelikokoelmamuodon hankkeen tuotokseksi yhteisesti päättämällä. Keskustelimme jokaiselle sopivimmasta aiheesta, josta kirjoittaa. Kerroin kirjoitustyön suunnittelun alussa hanketoteuttajille toiveeni toteuttaa artikkelini osana opinnäytetyötäni, sain tähän positiivisen palautteen.

Artikkelikokoelmateos on julkaistu hankkeen loppuseminaarissa, joka myös striimattiin syyskuussa 2021. Artikkelikokoelma on julkaistu Theseuksessa loka-kuussa 2021 (Liite 1).

Olen pitänyt hankkeen ajan itselleni kohdennettua työnantajan sähköistä sisäisen järjestelmän päiväkirjaa, johon olen pystynyt tukeutumaan koko kirjoitustyöni ajan. Artikkelini kirjoitusprosessissa olen pyrkinyt soveltamaan Bereiterin ja Scardamalian (1987) mukaan tietoa luovaa mallia, jossa tiedosta kertova malli

muodostaa osan (Koskela, i.a., s. 5). Kirjoitustyötä aloittaessani kysyin itseltäni, mitä tiedän aiheesta, luin pitämäni hankepäiväkirjaa ja tarkistin kertynyttä dataa ja anonyymia palautetta. Tämän jälkeen olen suunnitellut artikkelin käsikirjoituksesta rungon ja hahmotellut Ratas-mallin grafiikka. Olen analysoinut kirjallista ta voitetta, eli hankkeen aikaisen toiminnan ja pilotoitien kuvaamista kirjalliseksi tuotokseksi.

Pilotoinneissa tekemäni työn kokonaisuuden kuvaamisen haasteeseen olen vastannut muodostamalla mallinnuksen, jossa pystyin kuvaamaan kokonaisuuden mahdollisimman selkeänä. Kokonaisuus yhdisti hankkeessa tekemäni työn malliksi kirjoitusprosessin aikana. Tämän mallin nimesin Ratas-malliksi ja hyödynsin siinä graafista yksinkertaista mallia. Havaintojeni pohjalta kaikkia mallin sisältämiä osia on tarvittu toimivan kokonaisuuden saavuttamiseksi.

Olen kirjoittaessani halunnut huomioida lukijan kirjoittamalla mahdollisimman yleistajuista tekstiä, joka edellyttää mahdollisimman vähän olemassa olevaa taustatietoa. Kirjoitustyö satunnaisesti rönseyli ja pyrin muistuttamaan itselle pitäytymisen nimenomaisessa kohdennetussa aihealueessa. Artikkelikokoelman (kokoomateos) julkaisusta on vastannut Diakonia-ammattikorkeakoulu. Sain artikkelini käsikirjoitusversioon muokausehdotuksia, joita olen noudattanut ja lopullista tarkastamista tein useampaan otteeseen.

Artikkelin kirjoittaminen on ollut kaiken kaikkiaan antoisa kokemus, vaikkakin hie man työläs ajoittain. Artikkelillani on myös yhteiskunnallisen vaikuttamisen ulottuvuus. Olen halunnut tuoda esille ihmisten arvon ja miten se kohtaa työllistämistyön. Artikkelini tuloksia ei ole julkaistu eikä raportoitu aiemmin missään muualla.

6 LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS

Eettisyyden harkinta ja luotettavuus ja näiden jatkuva huomioiminen on kulkenut työskentelyni aikana mukana. Olen noudattanut HTK-ohjeita, hyvän tieteellisen

käytännön ohjeita (Arene, 2020) ja ihmisiin kohdistuvan tutkimuksen yleisiä ohjeita. Työtäni hankkeessa ja kirjoittamisessa on ohjannut ihmisiin kohdistuvan tutkimuksen eettiset ohjeet. Olen kirjoittaessani huomioinut anonymiteetin, en käytä henkilöistä nimiä ja olen kirjoittanut kunnioittavasti ihmisistä. En ole julkaissut mitään arkaluontoista tai tunnistettavaa tietoa ihmisistä. Olen halunnut huomioida kirjoittamani tekstin mahdollisen yhteiskunnallisen merkityksen.

Hanketyöskentelyn vuoksi tietosuoja ja henkilötietojen käsittely on korostunut ja se on huomioitu säännösten mukaan. Aineistoja on säilytetty Kierrätyskeskuksen suojaetuissa sisäisissä järjestelmissä ja hankeosallistujien ESR-lomakkeet on toimitettu suoraan päätoteuttajalle. Riittävää perehtyneisyyttä tietosuojaan on kerrottu myös lisäkoulutuksen myötä. Aineiston säilytys ja arkistointi on ollut osa hankkeen loppuraporttiin liittyvää työtäni Ilona-hankkeessa ja se on tehty ESR-hankkeille asetettujen kriteerien ja säännösten mukaan. Olen kunnioittanut osallistujien anonymiteettiä ja kiinnittänyt erityistä huomiota henkilötietojen käsitteilyyn.

Ilona-hankkeen aikana olen kertonut muille hankkeen toteuttajille ja artikkelikoelman kirjoittajille oman artikkelini olevan opinnäytetyöni. Tähän olen saanut positiivista palautetta. Minulla on artikkeliini ja sen käsikirjoitukseen tekijänoikeus. Artikkelini on julkaistu osana Diakin Työelämää -sarjaa ja sillä on pysyvä osoite Theseuksessa. Olen pyytänyt ja saanut luvan tehdä artikkeliopinnäytetyön ja raporttiosuuden yksin Diakonia-ammattikorkeakoululta, johtuen pääosin hankkeen tietosuojasta ja Kierrätyskeskuksen omista sisäistä henkilöstöjärjestelmistä.

7 TULOSTEN MERKITYS TYÖELÄMÄN KEHITTÄMISELLE

Kierrätyskeskuksen rooli yhteiskunnassamme ja työelämässä on varsin merkittävä, Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus Oy on Suomen suurin välityömarkkinatoimija. Vuosittain Kierrätyskeskuksessa työskentelee eri pituisissa työsuhteissa palkkatuetusti tai työkokeilussa lähemmäs tuhat henkeä.

Hankkeen työn tuloksena ja artikkelin kirjoittamistyön aikana syntynyt malli on merkityksellinen, sillä se tarjoaa mallin, jonka tulokset ovat rohkaisevia. Mallin mukaan pilotoinnin ja seurannan aikana positiivinen jatkopolku toteutui lähes puolelle osallistujista, 46 prosenttia. Osallistujia Kierrätyskeskuksen toteutuksessa oli yli 100 henkilöä. Positiivinen jatkopolku tarkoittaa henkilön työllistymistä avoimille työmarkkinoille, välityömarkkinoille tai opiskelemaan Kierrätyskeskuksen työjakson jälkeen tai sen aikana.

Ihmisten oikeanlaisen ja arvostavan kohtaamisen merkitys jää usein työllisyyskehityksen kentällä liian pieneen rooliin. On mahdollista kohdata ihmisiä empaattisesti ja kokonaisvaltaisesti ja samalla edistää työllistymistä. Yhteiskunnallinen asenne työttömyyteen ja osatyökykyisyyteen muuttuu hitaasti. Hankkeilla voidaan edistää myös yhteiskunnallisen ilmapiirin muutosta. Työkyky on monen asian summa ja siitä ei voi erottaa motivaation ja osallisuuden kokemusta (Helin ym., 2021, s. 82–94).

Malli on skaalattavissa muillekin työllistämistyön tahoille. Sitä voidaan jatkokehittää tai muokata sisältämään lisäelementtejä. Kielitaidon vahvistamiseen tarkoitettua Kieliavain-kurssia voidaan hyödyntää kaikkialla missä on maahanmuuttajataustaisia työkokeilijoita, kieliharjoittelijoita tai työntekijöitä, joilla on haasteita suomen kielen osaamisessa. Olemme Kierrätyskeskuksessa jo muokanneet mallia, niin, että sen pohjalta voidaan toteuttaa myös etävalmennusta.

8 POHDINTA

Toiveeni on ollut, että yhteiskunnallisen yrittämisen ja yritysten asemaa parannetaan Suomessa, myös Ilona-hankkeen jälkeen. Nyt on hyvä todeta, että tämä työ jatkuu. Tätä opinnäytetyön raporttia kirjoittaessani Kierrätyskeskus on osallisena Ilona-hankkeen vaikutuksesta syntyneessä laajassa ESR+ hankkeessa, jonka tavoitteena Kierrätyskeskuksen osuudessa on yhteiskunnallisten yritysten tunnetuksi tekeminen, kestävä vihreä siirtymä, uudelleenkäyttöön liittyvän työllistämistyön edistäminen ja toimivien työllistämisen mallien arviointi ja levittäminen

Suomessa (Yhteiskunnallisten yritysten osaamiskeskus, i.a.) Työskentelen asiantuntijana tässä hankkeessa vuosina 2023–2027.

Työni jatkuu yhteiskunnallisen muutoksen edistämiseksi työllistämistyön saralla. Sosionomin osaamisvaatimukseen kuuluu monipuolinen asiakastyön osaaminen, osallisuutta edistävä yhteiskuntaosaaminen ja kehittämis- ja innovaatio-osaaminen (Diakonia-ammattikorkeakoulu, i.-a.). Osallisuuden edistäminen ja innovaatio-osaaminen on ohjaustyössäni, jota kuvaan artikkelissani enemmän, noussut työni ytimeen. Olen halunnut vaikuttaa heikossa työmarkkina-asemassa olevien henkilöiden työllistymisen edistämiseen inhimillisellä työotteella. Sosiaalialan työntekijöitä tarvitaan monipuolisissa tehtävissä yhteiskunnassa pitämässä heikommassa asemassa olevien puolta ja tuomalla näitä aiheita yhteiskunnalliseen keskusteluun mukaan.

Artikkelissa kuvattu Ratas-malli on hankkeen päättymisen jälkeen herättänyt kiinnostusta niin kotimaassa kuin kansainvälisesti. Toimintamallia olen esitellyt työllistämiseen liittyvissä webinaareissa, Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarjassa vuonna 2023 (Valtioneuvoston julkaisusarja, 2023) ja Turun yliopiston ja Yokohama National Universityn tutkijoille. Artikkelini kuvaa uraauurtavaa mallia, jolla voidaan edistää työllistymistä inhimillisellä valmennustavalla. Ihmisten kohtaamisen tärkeys ja kokonaisvaltainen huomioiminen tulisi olla aina keskiössä. Toivon, että opinnäytetyöstäni on hyötyä erityisesti sen ymmärryksen lisäämiseen, että välityömarkkinatoimijoita tarvitaan yhteiskunnassa edistämään pitkäaikaistyöttömien työkykyä kohti avoimia työmarkkinoita.

Artikkelin kirjoittamistyö on herättänyt ajatuksen vaikuttaa mahdollisuuksien mukaan kirjoittamalla jatkossakin. Oman ohjaustyön reflektointi ja tapa kohdata ihmisiä ja heidän haasteitaan kulkee edelleen mukani, olen oppinut paljon ihmisten kohtaamisesta ja useista haasteista, joita työllistämistyöhön liittyy sekä yhteiskuntamme asenteista työttömiä kohtaan. Haluan jatkaa työtä tämän asenteen muuttamiseksi ja työllistämistyön inhimillistämiseksi.

- Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus (i.a.). Saatavilla. 7.4.2024. [Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus - Kierrätyskeskus \(kierratyskeskus.fi\)](https://www.kierratyskeskus.fi)
- Raatikainen, E., Rahikka, A., Saarnio, T., & Vepsä, P. (2019). *Ammattina sosionomi*. (3. uud. p.). Sanoma Pro.
- Salmi, E., & Savela-Vilmari, K. (toim.). (2021). Yhteiskunnallinen yrittäjyys Suomessa - Malli osatyökykyisten henkilöiden työllistämiseen. (Diak Työelämä 24). Diakonia-ammattikorkeakoulu. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-493-387-2>
- Suomen sosiaali- ja terveys ry (2019). *Välityömarkkinat ja tarvelähtöiset työllisyyspalvelut*. Välityömarkkinatoimijoiden yhteistyöryhmä. SOSTEn julkaisuja 3/2019. Punamusta.
- Työ- ja elinkeinoministeriö. (i.a.). Osaamiskeskus yhteiskunnallisille yrityksille. Saatavilla 20.10.2022. <https://tem.fi/osaamiskeskus-yhteiskunnallisille-yrityksille>
- Työterveyslaitos. (i.a.). Saatavilla 2024. Kykyviisari. [Kykyviisari | Työterveyslaitos \(ttl.fi\)](https://www.ttl.fi)
- Valtioneuvoston julkaisut (2023). *Yhteiskunnan kehittäjät ja uudistajat: Yhteiskunnallisten yritysten sosiaaliset innovaatiot*. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2023:40 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-232-9>
- Wikström, M., Joensuu, M. & Kouvonen, A. (2022). *Intrarater reliability of the Abilitator—a self-report questionnaire on work ability and functioning aimed at the population in a weak labour market position: a test–retest study*. British Medical Journal. <https://bmjopen.bmj.com/content/11/12/e057295>
- Yhteiskunnallisten yritysten osaamiskeskus (i.a.). *Tietoa hankkeesta*. Saatavilla 26.3.2024. [Tietoa hankkeesta - Yhteiskunnallisten yritysten osaamiskeskus \(yyo.fi\)](https://www.yyo.fi)

ALKUPERÄINEN JULKAISU

Artikkeli: Toimintakykyä tukeva ryhmävalmennus välityömarkkinoilla.

Helin, K. (2021). *Toimintakykyä tukeva ryhmävalmennus välityömarkkinoilla*. Teoksessa E. Salmi, & K. Savela-Vilmari (toim.), *Yhteiskunnallinen yrittäjyys Suomessa - Malli osatyökykyisten henkilöiden työllistämiseen*. (Diak Työelämä 24). (s.82–94). Diakonia-ammattikorkeakoulu. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-493-387-2>

Kirsi Helin

TOIMINTAKYKYÄ TUKEVA RYHMÄVALMENNUS VÄLITYÖMARKKINOILLA

Kokonaisvaltainen valmennus

Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus Oy on kestävän elämäntavan, kiertotalouden ja sosiaalisesti vastuullisen työllistämistyön yritys. Työhönvalmennus on Kierrätyskeskuksen jatkotyöllistymiseen tähtäävää työtä. Osatyökykyisten työntekijöiden työ- ja toimintakykyä sekä osaamista kehitetään Kierrätyskeskuksessa jatkuvassa prosessissa. Työntekijöillä on usein taustallaan pitkäaikaistyöttömyyttä ja tässä hankkeessa työkyökoordinaattorina sekä valmentajana keskityin suunnittelemaan, kehittämään ja toteuttamaan aiempaa kokonaisvaltaisempaa otetta toimintakykyä tukevaan valmennustyöhön.

Artikkelissa kuvataan toimintakyvyn edistämiseen tähtäävää valmennustyötä ja toimintakyvyn eri osa-alueita sekä niiden merkitystä työhyvinvoinnille ja työkyvyille. Malli kuvaa kokonaisvaltaisesti toimintakykyä vahvistavaa valmennusta ja sen merkitystä valmennettavalle. Ryhmävalmennusohjelma on kokeiluissa rakennettu osallistavasti vastaamaan osallistujien muutostoiveita ja se sisältää käytännöstä saatuja hyviä toimintatapoja.

Keskeisiä teemoja ovat ryhmädynamiikka ja sen merkitys sekä osallisuuden kokemus. Kokonaisvaltaisessa toimintakyvyn kehittämisessä huomioidaan toimintaympäristö, sosiaaliset suhteet, yhteisöllisyyden kokemus, fyysinen terveys ja mielen hyvinvointi sekä kielitaito, taloudellinen tilanne ja osaamisen kehittäminen.

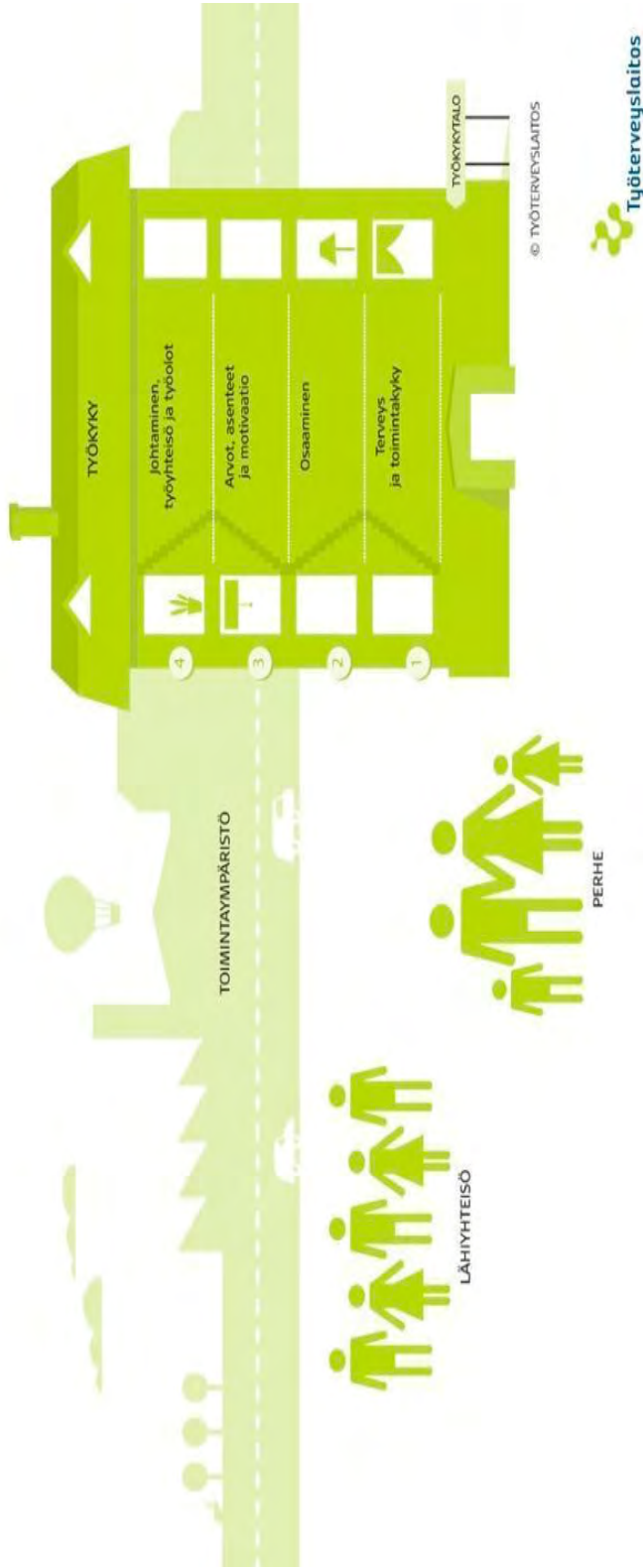
Artikkelissa kuvataan ensin kokonaisvaltaisen toimintakyvyn ja osallisuuden keskeisiä tekijöitä, sen jälkeen esitellään hankkeessa kehitetty Ratas-valmennusmalli ja lopuksi havainnointia osallisuuden kokemuksen merkityksestä työkyvyille sekä hyviä käytäntöjä.

Työ- ja toimintakyky

Valmennusten kehittämisen taustalla on kokonaisvaltainen käsitys työ- ja toimintakyvystä sekä osallisuuden merkityksestä hyvinvointiin. Työkyky koostuu toimintakyvyn eri osa-alueista ja näistä syntyvä kokonaisuus tulee huomioida valmennus- ja työllistämistyössä. Ihminen on kokonaisvaltainen ja ainutlaatuinen kokonaisuus ja ainoastaan tiettyyn osa-alueeseen kohdistuva ja ennalta päätetty painotus ei välttämättä johda henkilön itsensä kannalta kovin motivoivaan tulokseen. Työkyky tulee huomioida aina suhteessa toimintaympäristöön ja lähiyhteisöön. Yhdessä toimintaympäristössä ihminen voi olla työkykyinen ja toisessa taas jopa täysin työkyvytön, riippuen esimerkiksi työn vaatimuksista, osaamisesta ja työnteon olosuhteista. Toimintakyky itsessään jakaantuu eri osa-alueisiin; psyykkiseen, sosiaaliseen, fyysiseen ja kognitiiviseen. Näiden kokonaisuudesta muodostuu se, mitä kutsumme työkyvyksi. (Työterveyslaitos, i.a.).

Työkykyä on hahmotettu Juhani Ilmarisen kehittämän Työkykytalo-mallinnuksen avulla. Mallinnus on tutkimukseen perustuva yhteenveto keskeisesti työkykyyn vaikuttavista tekijöistä. Siinä työkyky kuvataan nelikerroksisena talona, jossa terveys ja toimintakyky ovat työkyvyn perusta (ks. kuva 1). Toisessa kerroksessa on osaaminen, jonka perustana ovat peruskoulutus sekä ammatilliset tiedot ja taidot. Kolmas kerros kuvaa arvoja, asenteita ja motivaatiota. Tässä kerroksessa myös työelämän ja muun elämän yhteensovittaminen kohtaavat. Neljäs kerros kuvaa konkreettista työpaikkaa, johon liittyvät johtaminen, työyhteisö ja työolot. Työkyvyssä on kysymys siitä, että eri kerrokset ovat tasapainossa (Työterveyslaitos, i.a.)

Työkykytalo

Kuvio 1. Työkykytalo (Työterveyslaitos, i.a.)

Osallisuuden kokemus

Osallisuus on yhteydessä hyvinvointiin: matalan osallisuuden kokemuksen on todettu liittyvän muun muassa vakavaan psyykkiseen kuormittuneisuuteen, yksinäisyyteen ja huonoksi koettuun työkykyyn. Kokemus osallisuudesta lisää hyvinvointia, turvallisuutta, uskoa tulevaisuuteen ja omiin mahdollisuuksiin. Tavoitteena on vähentää eriarvoisuutta, köyhyyttä, syrjäytymistä ja syrjintää. (Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos, i.a.-c.)

Ryhmävalmennuksissa on ollut havaittavissa, että yhteisöön kuulumisen lisää motivaatiota ja parantaa tulevaisuuden toiveikkuutta. Osallisuuden kokemuksen edistämistä ei voi turhaan korostaa. Yhteiskuntaan, (työ)yhteisöön tai ryhmään kuulumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksien turvaaminen on ja sen tulee olla kaiken sosiaalisen työn ytimessä.

Kun halutaan tukea hyvää työ- ja toimintakykyä, on pystyttävä huomioimaan yksilölliset muutostoiveet ja tuen tarve. Käytössä voi olla räätälöity ohjelma, jota tulee kuitenkin voida muokata tarpeiden mukaan joustavasti. Joustavuuden tarve tuli hankkeessa useasti esille. Valmius ohjelman muokkaamiseen luo myös arvostavaa ilmapiiriä ryhmädynamiikkaan ja tunteen siitä, että osallistujien toiveilla on merkitystä. Tämä luo osallisuutta.

Kierrätyskeskuksen tavoitteena on nimenomaan edistää osallisuutta, työllistymistä ja työkykyä. Alla mainitut periaatteet ovatkin tähän hyvin soveltuvia. Kaikkien osallisuuden edistämiseksi tulisi noudattaa seuraavia periaatteita:

- Ihminen voi osallistua toimintaan tai palveluun omaehtoisesti.
 - Osallistujan kanssa etsitään yksilöllisiä ratkaisuja.
 - Osallistuja kohdataan kunnioittaen ja kategorisoimatta.
 - Yksin jääneet ja omiin oloihinsa päätyneet löydetään sekä saadaan mukaan toimintaan.
 - Toimintaa tai palvelua kehitetään yhdessä.
 - Toiminta vahvistaa osallistujan vaikuttamismahdollisuuksia myös toiminnan ulkopuolella.
 - Ihminen pääsee osaksi itselleen tärkeää yhteisöä.
 - Ihminen pääsee nauttimaan yhteisestä hyvästä ja voi osallistua sen tuottamiseen ja jakamiseen tasavertaisena muiden kanssa.
 - Ihminen saa arvostusta, kiitosta ja yhteyksiä muihin ihmisiin. Yhteiskuntaryhmät kohtaavat.
 - Osallisuutta edistävät keinot juurtuvat osaksi jatkuvaa toimintaa.
- (Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos, i.a.-a.)

Osallisuuden edistäminen on osa Suomen hallituksen ja Euroopan unionin tavoitteita. Se on nostettu yhdeksi keskeiseksi keinoksi torjua köyhyyttä ja ehkäistä syrjäytymistä. Osallisuutta edistämällä tutkitusti vähennetään eriarvoisuutta. Useissa kansallisissa ohjelmissa ja toimenpide-ehdotuksissa on huomioitu osallisuus ja sen edistämisen merkitys hyvinvoinnille ja terveydelle. Osallisuus on yksi terveyttä edistävä tekijä ja terveyden sekä tasa-arvon edellytys. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, i.a.-c.)

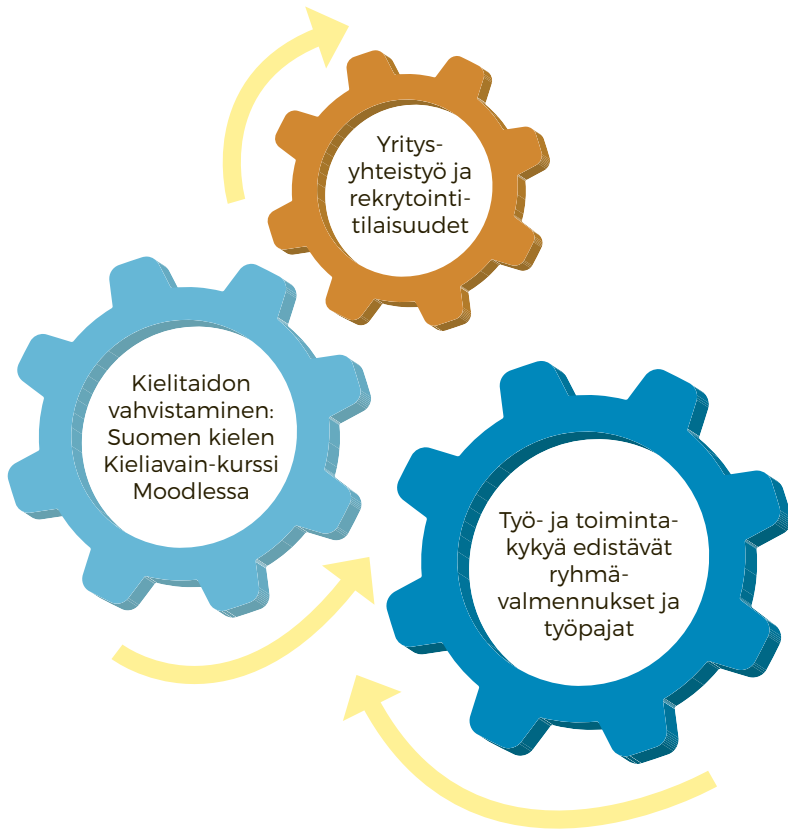
Ratas-malli

Ilona-hankkeessa kehitetty Ratas-malli on rakennettu ottaen huomioon edellä kuvatut kokonaisvaltaisen toimintakyvyn ja osallisuuden kokemuksen tekijät. Malli kuvaa ryhmävalmennusten, osaamisen kehittämisen, suomen kielen Kieliavain-kurssin tekemisen ja käyttöönoton sekä yritys yhteistyön työllistämistyön suhdetta. Kaikkia näitä tarvitaan työllistämisen edistämiseksi välityömarkkinoilta avoimille työmarkkinoille. Kierrätyskeskuksessa tässä hankkeessa kehitimme näitä kaikkia osa-alueita ja niistä syntyi kokonaisvaltainen malli työllistämistyölle, missä huomioidaan toimintakyky laaja-alaisesti.

Osaamisen kehittämiseen tässä hankkeessa liittyy tutkinnon osien suorittamisen mahdollisuus Kierrätyskeskuksessa ja siihen saatava valmennuksen tuki. Tutkinnon osien suorittamisen mahdollisuutta Kierrätyskeskuksessa aloitettiin kehittämään Työssä oppien -hankkeessa vuosien 2017 ja 2018 aikana. Olemme Ilona-hankkeessa jatkaneet tätä kehitystyötä.

Ratas-malli koostuu kolmesta osasta, jotka kuvataan toisiinsa suhteessa olevina rattaina seuraavalla sivulla olevassa kuvassa. Osat ovat Suomen kielen oppimisympäristön Kieliavain-kurssi, työkykyä edistävät ryhmävalmennukset ja osaamisen kehittäminen sekä yritys yhteistyö ja rekrytointitilaisuudet. Jos yksi ratas puuttuu, koko koneiston liikkuminen pysähtyy.

Tässä artikkelissa kuvataan valmennuksia ja kielitaidon kehittämistä. Yritys yhteistyö on olennainen jatkopolutuksen onnistumiseksi, ja sitä kuvataan tarkemmin julkaisun muissa artikkeleissa (Nousiainen ja Kosonen). Ilona-hankkeessa yritys yhteistyö integroitiin osaksi työhönvalmennusta ja sitä on laajennettu aktiivisesti.

Kuvio 2. Ratas-malli

Suomen kieli ja Kieliavain-oppimisympäristön kehittäminen

Ensimmäinen ratas on Ilona-hankkeessa valmentajan toteuttama suomen kielen kurssi, joka nimettiin Kieliavaimeksi. Kurssialustana toimii Kierrätyskeskuksen Moodle-oppimisympäristö. Kielitaito on tärkeä osa työkykyä. Kurssin materiaalina on hyödynnetty Suomi sanoo tervetuloa -hankkeen Toisto-materiaalia ja Osallisuuden kieltä oppimassa -materiaaleja sekä Kehitysvammaliiton Selkokeskuksen ja Opetushallituksen oppimateriaalisivustoja. (Helsingin yliopisto, i.a. & Suomi sanoo tervetuloa, i.a.-a.; Suomi sanoo tervetuloa, i.a.-b.; Kehitysvammaliitto, i.a.; Opetushallitus, i.a.)

Kurssin kehitysvaiheessa otettiin huomioon, että maahanmuuttajataustaiset naiset työllistyvät suomalaisia naisia heikommin. Tähän on syynä naisten varhainen perheellistyminen. Työmarkkinoille pääsyä vaikeuttavat myös vähäinen koulutus, työkokemuksen puute ja heikko kielitaito. Ulkomaalaistaustaiset miehet

puolestaan työllistyvät lähes yhtä hyvin kuin vastaavalla tavalla koulutetut suomalaismiehet. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, i.a.-f.)

Vuonna 2014 Suomessa vakinaisesti asuneet 20–64-vuotiaat ei-työlliset ulkomaalaistaustaiset pitivät suomen tai ruotsin kielitaidon puutetta tärkeimpänä esteenä työllistymiselleen (kuvio). Kaikkiaan lähes 40 prosenttia (31 000 henkilöä) ei-työllisistä ulkomaalaistaustaisista piti kielitaitoa tärkeimpänä esteenä ja 12 prosenttia (7 000) toiseksi tärkeimpänä. (Tilastokeskus, 2015.)

Kurssille on koostettu runsaasti linkkejä myös eri sivustoille, kuten TE-toimisto ja Monika-naiset. Tiedostamme, että erityisen haavoittuvassa asemassa voivat olla maahanmuuttajanaiset, joilla on heikko suomen kielen taito. Haluamme edistää maahanmuuttajataustaisten työntekijöiden kielitaidon kehittymistä Kierrätyskeskuksessa työskentelyn aikana ja tarjota tietoa suomalaisen yhteiskunnan rakenteesta, mikä saattaa erota merkittävästikin heidän kotimaansa vastaavasta. Suomen ja ruotsin kielitaito helpottaa palveluiden käyttöä, työnsaantia, opiskelumahdollisuuksia ja sopeutumista (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, i.a.-b).

Kurssilla huomioidaan yhdenvertaisuuden edistäminen, tasa-arvo ja yhteiskunnallisen vaikuttamisen lisääminen maahanmuuttajataustaisilla työntekijöillä. Itse kurssimateriaali painottuu työelämäsanoon ja sen kehittämiseen.

Kielimateriaalin kokeiluryhmässä tuli esille havainto, että kaikilla osallistujilla oli korkeahko kynnys käyttää sitä kielitaitoa, joka heillä jo oli, ja he tarvitsivat myönteisen ja kannustavan ilmapiirin, jossa harjoittaa kielitaitoaan. Huomionarvoista on, että pääsääntöisesti naisista koostuvassa kokeiluryhmässä tuli esille, että aiemmat kielikurssit, joille he olivat osallistuneet, olivat sekaryhmiä eli koostuneet miehistä sekä naisista ja ilmeisimmin taustakulttuurisista syistä naiset olivat niillä kurseilla jääneet ns. hiljaisiksi osallistujiksi, eivätkä he olleet päässeet ääneen tai tulleet kuulluiksi. Toisto-metodi tähtää matalan kynnyksen palveluna kielitaidon kehittämiseen puhuttuna harjoitteena. Metodin materiaali on osoittautunut toimivaksi ja tarjoaa mahdollisuuden sitoa se käytäntöön Kierrätyskeskuksen työhönvalmennuksessa.

Ryhmävalmennuksen ohjelman kehittäminen ja ryhmädynamiikka

Ohjelman suunnittelu ryhmävalmennuksiin alkoi kartoittamalla yleisiä ravitsemus- ja liikuntasuosituksia sekä uneen liittyviä suosituksia. (Ruokavirasto, i.a. & UKK- Instituutti, i.a.; Terveyspalvelut, i.a.) Ryhmiin osallistujien työtehtävät Kierrätyskeskuksessa huomioitiin. Osallistujia oli 4–8 henkilöä per ryhmä ja ryh-

mien kesto vaihteli 2 kuukaudesta 4–5 kuukauteen. Kaikkien osallistujien työ- ja toimintakyvyn arviointi toteutettiin hyödyntämällä Työterveyslaitoksen kehittämä Kykyviisaria (ks. tarkemmin Kykyviisarin käytöstä Ilona-hankkeessa tässä julkaisussa olevasta Vihtarin artikkelista).

Osallistujat täyttivät Kykyviisarin paperisena lomakkeena valmennussarjan alussa ja lopussa. Osallistujille jaettiin viimeisellä kerralla myös todistus osallistumisesta. Pääsääntöisesti valmennuksiin oltiin tyytyväisiä ja ohjelma sekä aiheet muokkaantuivat joskus myös spontaanisti. Tästä esimerkkinä talousneuvonnan mukaantulo hankkeen keskivaiheilla.

Kierrätyskeskuksen työhönvalmennuksessa havaittiin vuoden 2018 työhönvalmennuksen työkykyyn liittyvään kyselyyn pohjautuen, että Kierrätyskeskuksessa työskentely pitkähkön työttömyyden jälkeen oli itsessään jo työkykyä kohottavaa ja työkyky parani vielä lisää niillä, jotka olivat osallistuneet valmennukseen. Hankkeen aikana saadusta anonyymista ja personoidusta palautteesta voitiin päätellä, että työ- ja toimintakyvyn koettiin kohenneen ryhmävalmennusten aikana. Kuuluminen työyhteisöön ja sen sisällä valmennusryhmään oli saadun palautteen mukaan jo itsessään motivoivaa.

Ryhmissä oli havaittavissa vertaistuellinen ja luottamuksellinen ilmapiiri. Ilmapiirin syntyminen vei hieman kauemmin aikaa syntyä kuin yksilövalmennuksessa, mutta osoittautui dynamiikaltaan jopa toimivammaksi. Selvimmin tämä oli havaittavissa työkykyryhmissä. Työkykyryhmissä syntyi välillä ryhmäläisten kesken paljon hedelmällistä ja voimavaroja tukevaa keskustelua sekä tukea. Tässä vaiheessa ohjaajan rooliksi tuli lähinnä mahdollistaa kaikille turvallinen keskustelu ympäristö ja ohjelman aiheiden ohjaus. Ryhmätoiminnan suunnitteluvaiheessa vaikuttavana taustamateriaalina on hyödynnetty SOSKU-hankkeen loppuraporttia, jossa ryhmien toteutustapa sekä teemalliset sisällöt räätälöitiin toiveiden, tarpeiden ja tavoitteiden pohjalta (Raivio, 2018, s.39).

Hankkeessa on huomioitu koronapandemian johdosta enenevässä määrin psyykkinen toimintakyky, ja olemme hyödyntäneet Terveyskylä.fi-sivustoa (Terveyskylä, i.a.) työhönvalmennuksen palvelutarjonnassa. Mielenterveystalo-sivusto (Mielenterveystalo, i.a.) tarjoaa mahdollisuuden myös virtuaalisiin itsearviointeihin.

Ryhmävalmennusten ohjelma muokattiin osallistujien Kykyviisarin muutostoiveiden mukaan. Aiheina vertailevissa työnhaku- ja työkykyryhmissä olivat seuraavat teemat:

Työkykyryhmät:

- liikunta
- lautasmalli / ravinto
- uni
- motivaatio
- työnhakutaidot / uravalmennus
- työelämänkaarimalli / Kierken-työnhakuopas
- työhyvinvointi / ergonomia

Työnhakuryhmät:

- työnhakutaidot / uravalmennus
- työelämänkaarimalli / Kierken-työnhakuopas
- työhyvinvointi / ergonomia
- motivaatio

Ensimmäisissä ryhmissä käytössä oli myös aktiivisuusranneke, joka osoittautui osallistujien mielestä hieman haasteelliseksi ja jäi pois ohjelmasta seuraavissa ryhmissä. Lisäksi ohjelma täydentyi seuraavilla aiheilla:

- talous- ja velkaneuvonta Penno, Takuusäätiö
- työhaastatteluun valmistautuminen
- työturvallisuus
- tutkinnon osien suorittaminen (viimeisin teema, osaamisen kehittäminen).

Vähemmille toiveille jäi itse työelämänkaarimallin käyttö ja puhtaasti fyysinen työkyky.

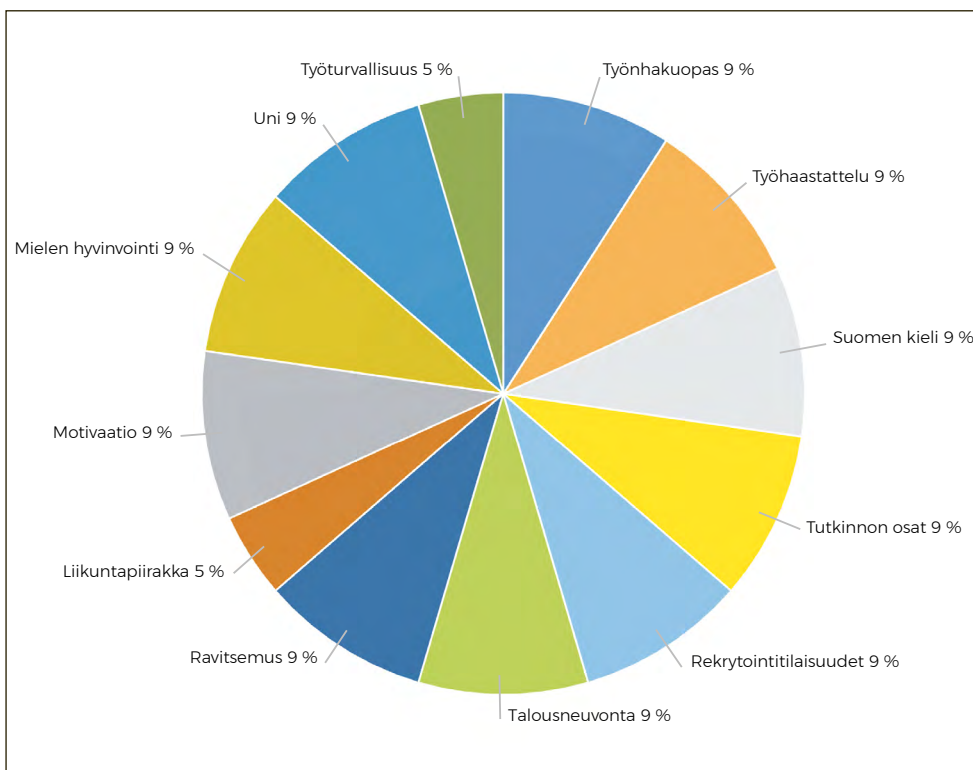
Kykyviisari osoittautui hyväksi matalan kynnyksen itsearviointitavaksi ja ryhmävalmennusten käytännön ohjelman kannalta sen käyttökelpoisin osa oli muutostoiveet. Ilona-hankkeen aikana osallistuimme yhteistyössä Työterveyslaitoksen Solmu-hankkeen kanssa Kykyviisarin validointiin yli 20 ryhmäläisen voimin Työterveyslaitoksen tutkijan koordinoimana (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, i.a.-e).

Ryhmävalmennuksissa tuli esiin oman osaamisen sanoittamisen ja vahvuuksien tunnistamisen haasteita. Muutamissa ryhmissä näistä aiheista syntyi oma teemas, johon keskityttiin. Vahvuuksien sanoittamisessa omien työkavereiden palaute osoittautui voimaannuttavaksi. Taustalla ollut pitkäaikaistyöttömyys voi joskus aiheuttaa näköalattomuutta, johon vertaisryhmässä saatu positiivinen palaute vaikuttaa myönteisesti. Pitkäaikaistyöttömyyteen mahdollisesti liittyvää näköalattomuutta on hyvä huomioida niin julkisissa kuin yksityisissä työllisyyspalveluissa.

Uneen liittyviä muutostoiveita (ks. Kuvio 3) oli lähes jokaisella osallistujalla ja tältä pohjalta luotiin unipäiväkirja. Se pohjautui HUS:in unipäiväkirjasta sovellettuun kokeiluun (Terveyspalvelut, i.a.). Ravitsemuksellinen tieto ja talousneuvonta kiinnosti osallistujia, ja nämä teemat integroituivat mukaan koko ohjelman kehittämisen ajan. Muutostoiveet vaihtelivat Kierrätyskeskuksen eri toimipisteissä ja ohjelmaa muokattiin joustavasti aina ryhmille sopivaksi.

Ydinrungoksi muodostui:

- työnhakuopas
- työhyvinvointi
- ravitsemus
- uni
- motivaatio ja vahvuudet
- talous- ja velkaneuvonta
- liikkumissuosituks.

Kuvio 3. Ryhmävalmennuksiin osallistuneiden muutostoiveisiin pohjautuneet teemat ja osuudet. Kuvion lohkojen koko vastaa kuhunkin teemaan käytettyä aikaa.

Hankkeen valmennusohjelman integraatio osana Kierrätyskeskuksen toimintoja käynnistyi vuoden 2020 lopussa ja Kykyviisarin käyttöön perehdytettiin työpajoissa koko Kierrätyskeskuksen valmennustiimissä vuoden 2020 aikana. Kykyviisari on osoittautunut valmennuksessa hyväksi aloitukseksi kartoittamaan yleistilannetta ja antamaan suuntaa valmennustyölle.

Osallisuuden kokemus lisää työkykyä

Osallisuuden edistäminen nousee oman ohjaustyöni tärkeimmäksi kokoavaksi havainnoksi. Osallisuus ja osallisuuden kokemus on tiiviisti yhteydessä kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin ja se on merkittävä työkykyä edistävä tekijä.

Osallisuuden kokemuksen lisäämisellä voidaan vaikuttaa positiivisesti yksilön jatkopolkuihin ja omiin vaikuttamismahdollisuuksiin. Erityisesti koulutusmahdollisuudet, kuten tutkinnon osien suorittaminen sekä yhteisöllisyyden kokemus, motivoi ja lisää voimavaroja.

Empatia ja ratkaisukeskeinen lähestymistapa valmennuksessa mahdollistavat toimivan ryhmädynamiikan. Yksilöllisyys tulee huomioida myös ryhmän sisällä. Ohjaaja tai valmentaja tukee omalla lähestymistavallaan turvallisen ryhmäilmapiirin luomista, missä jokainen kokee tulevaisuutensa kohdatuksi ja kuulluksi. Empatia on tärkeä osa sosiaalialan työntekijän emotionaalisia taitoja ja hyvä sekä lämminhenkinen ilmapiiri voi myös lisätä arvokkuuden ja merkityksellisyyden kokemista (Raatikainen ym., 2019, s. 44).

Kokonaisvaltainen osallistava ohjausote ja kehittämistyö edellyttävät monipuolista osaamista valmentajalta. Hankkeen työkykyvalmentajalla on käynnissä olevan sosionomikoulutuksen lisäksi taustalla työvalmentajan tutkinto, projekti-johtamisen erikoisammattitutkinto ja hankkeen alussa suoritettu työkykykoordinaattorin täydennyskoulutus. Lisäksi hankkeen aikana valmentaja hankkii lisäosaamista psyykkisen työkyvyn arvioinnista Kuntoutussäätiön koulutuksessa ja Toisto-metodiin perehdytystä Kieliopaskoulutuksessa. Valmentaja osallistuu myös Työterveyslaitoksen Kykyviisari-työpajaan.

Täydennyskoulutukset ja sosiaalialan korkeakouluopinnot sopivat erittäin hyvin tämän alan ohjaajan taustalle ja erityisesti ratkaisukeskeinen sekä osallistava työote sujuvoittaa ryhmien kanssa työskentelyä.

Yhteiskunnan palveluilla, kuten sosiaali- ja terveystalveilla sekä työllisyyspalveluilla, on tärkeä rooli osallisuuden edistämässä (Terveystalveiden ja hyvinvoinnin laitos, i.a.-c.). Palveluita suunniteltaessa ja kehitettäessä on hyvä huomioida edel-

lä mainittuja havaintoja sen sijaan, että sortuisimme jo aikansa eläneeseen keppiä käyttävään työllisyyspolitiikkaan.

Meidän tulisi modernissa yhteiskunnassa pyrkiä huomioimaan ihminen kokonaisvaltaisesti ja tarjota toimintakykyä edistäviä palveluita, jotka aidosti motivoivat ja edistävät työllistymistä ja koulutusta. Näin toimimalla edistämme työkykyä ja työllistymistä sekä tuemme ihmisiä kohti omien voimavarojensa käyttöä. Suotavaa olisi tehdä massaratkaisujen rinnalla myös harkittuja joustoja ja poikkeuksia silloin, kun ne selvästi edistävät ihmisten tulevaisuudennäkymiä ja työllistymistä.

Tässä hankkeessa erityisen hyväksi käytännöksi on syntynyt ihmisten osallistaminen pienryhmään, jossa ohjaajan avustuksella syntyy kannustava ilmapiiri, missä jokainen voi kokea olevansa arvokas osa ryhmää, tulla kohdatuksi ja löytää omia vahvuuksiaan. Hyvä työkyky koostuukin monesta osasesta, joista osallisuuden tunne on ensiarvoisen tärkeä.

Tässä hankkeessa saadun anonyymin palautteen perusteella ryhmävalmennuksiin osallistujien tulevaisuuden näkemykset paranivat, tieto eri palveluista ja terveyteen liittyvistä teemoista kiinnosti, työyhteisöön kuuluminen ja ryhmähenkki vahvisti uskoa omiin voimavaroihin ja mahdollisuuksiin sekä yleinen toimintakyky koheni hieman. Tutkinnon osia suoritettiin hyvillä arvosanoilla ja monille omaa osaamistaan on nyt helpompi sanoittaa. Osallistujista useampikin työllistyi joko välityömarkkinoille tai avoimille työmarkkinoille tai pääsi opiskelemaan. Hanketta on toteutettu myös pandemian aikana.

Pitkäaikaisen työttömyyden jälkeen moni tarvitsee uutta uskoa tulevaan ja ymmärrystä. Pitkittyessään työttömyys saattaa vähentää motivaatiota ja kuulumisen tunnetta. Työttömyys pakottaa usein madaltamaan elintasoja tai se voi ajaa velkakierteeseen ja viedä positiivisia odotuksia tulevaisuudelta. Työttömyys on saatanut myös heikentää yleistä toimintakykyä sekä fyysistä ja psyykkistä terveyttä.

Yleinen toimintakyky on aluksi aina hyvä kartoittaa esimerkiksi Kykyviisarin avulla ja tarvittaessa ohjata valmennettava tarkempien terveystalveluiden pariin. Hankkeesta saatujen hyvien kokemusten perusteella toimintakykyä tukevassa valmennuksessa on hyvä panostaa juuri osallisuuden kokemuksen vahvistumiseen ja osaamisen kehittämiseen. Tämä onnistuu osallistujien yksilöllisiä muutostoi-veita kartoittamalla ja näihin teemoihin räätälöidyillä valmennuksilla ohjatuissa vertaisryhmissä.

Toisinaan meistä jokainen voi tarvita rinnalla kulkijan ja kannustajan.

LÄHTEET

- Helsingin yliopisto. (i.a.). *Osallisuuden kieltä oppimassa*. Saatavilla 10.5.2021. <https://researchportal.helsinki.fi/fi/activities/osallisuuden-kielt%C3%A4-oppimassa-hanke>
- Kehitysvammaliitto. (i.a.) *Selkokeskus*. Saatavilla 10.5.2021. <https://selkokeskus.fi/>
- Kykyviisari. (i.a.) Saatavilla 12.5.2021. <https://sivusto.kykyviisari.fi/>
- Mielenterveystalo. (i.a.) Saatavilla 19.8.2021. <https://www.mielenterveystalo.fi/>
- Opetushallitus. (i.a.) *Materiaaleja suomen kielen opiskeluun*. Saatavilla 10.5.2021. <https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/materiaaleja-suomen-kielen-opiskeluun>
- Raatikainen, E., Rahikka, A., Saarnio, T., & Vepsä, P. (2019). *Ammattina sosionomi*. (3. uud. p.). Sanoma Pro.
- Raivio, H. (toim.). (2018). *Enemmän sosiaalista toimintakykyä, lisää osallisuutta!*: Yhteiskehittäen vaikuttavampaa sosiaalista kuntoutusta. SOSKU-hankkeen 2015-2018 loppuraportti. THL 2018. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-070-9>
- Ruokavirasto. (i.a.) *Ravitsemus ja ruokasuositukset*. Saatavilla 10.5.2021. <https://www.ruokavirasto.fi/teemat/terveytta-edistava-ruokavalio/ravitsemus-ja-ruokasuositukset/>
- Suomi sanoo tervetuloa. (i.a.-a.) Saatavilla 10.5.2021. <https://suomenkielisanootervetuloa.fi/>
- Suomi sanoo tervetuloa. (i.a.-b.) *Toisto-metodi, materiaalit*. <https://suomenkielisanootervetuloa.fi/materiaalit-1/>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (i.a.-a.) *Heikoimmassa asemassa olevien osallisuus*. Saatavilla 10.5.2021. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/osallisuuden-edistaminen/heikoimmassa-asemassa-olevien-osallisuus/osallisuuden-osa-alueet-ja-osallisuuden-edistamisen-periaatteet>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (i.a.-b.) *Koulutus ja kielitaito*. Saatavilla 10.5.2021. <https://thl.fi/fi/web/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/kotoutuminen-ja-osallisuus/koulutus-ja-kielitaito>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (i.a.-c.) *Osallisuus*. Saatavilla 12.5.2021. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/eriarvoisuus/hyvinvointi/osallisuus>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (i.a.-d.) *Ravitsemussuosituks*. Saatavilla 10.5.2021. <https://thl.fi/fi/web/elintavat-ja-ravitsemus/ravitsemus/ravitsemussuosituks>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (i.a.-e.) *Solmu- koordinaatiohanke*. Saatavilla 10.5.2021. <https://www.ttl.fi/tutkimushanke/sosiaalinen-osallisuus-tyo-toimintakyvyn-muutos-solmu-koordinaatiohanke/>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (i.a.-f.) *Työelämä*. Saatavilla 10.5.2021. <https://thl.fi/fi/web/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/kotoutuminen-ja-osallisuus/tyoelama>
- Terveyskylä. (i.a.) Saatavilla 19.8.2021. <https://www.terveyskyla.fi/>
- Terveyspalvelut. (i.a.) *Sovellettu hoidollinen unipäiväkirja*. HUS. Kerava. Saatavilla 10.5.2021. <https://terveyspalvelut.kerava.fi/Jaetur%20asiakirjat/Unip%C3%A4iv%C3%A4kirja.pdf>
- Tilastokeskus. 2015. *Ulkomaalaistaustaisten ei-työllisten työnhaku on aktiivisempaa kuin suomalaistaustaisilla – kielitaito suurin este työllistymiselle*. 17.12.2015. Saatavilla 11.5.2021. https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/art_2015-12-17_002.html
- Työterveyslaitos. (i.a.) *Työkykytalo*. Saatavilla 10.5.2021. <https://www.ttl.fi/tyoyhteiso/tyokykytalo/>
- UKK-Instituutti. (i.a.) *Aikuisten liikkumisen suositus*. Saatavilla 10.5.2021. <https://ukkinstituutti.fi/liikkuminen/liikkumisen-suositukset/aikuisten-liikkumisen-suositus/>
- Vihtari, J. (2021). Työ- ja toimintakyvyn arviointi osana valmennuksia- työkaluna Kykyviisari. Teoksessa E. Salmi, & K. Savela-Vilmari (toim.), *Yhteiskunnallinen yrittäjyys Suomessa - Malli osa-työkykyisten henkilöiden työllistämiseen*. (Diak Työelämä 24). Diakonia-ammattikorkeakoulu. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-493-387-2>

LIITE 1. Ilona-hankkeen esite

ilona

SOSIAALINEN YRITTÄJYYS
VÄYLÄNÄ MIELEKKÄÄSEEN TYÖHÖN

Ilona –Sosiaalinen yrittäjyys väylänä mielekkääseen työhön - ESR hanke

Hankeaika 1.11.2018-31.10.2021

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

ilona

SOSIAALINEN YRITTÄJYYS
VÄYLÄNÄ MIELEKKÄÄSEEN TYÖHÖN

Leverage from
the EU
2014–2020

Ilona – sosiaalinen yrittäjyys väylänä mielekkääseen työhön on ESR-rahoitteinen hanke. Hankkeen toteuttavat Silta-Valmennusyhdistys yhdessä Vates-säätiön, Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskuksen, Diakonia ammattikorkeakoulun ja Terveyden- ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa.

Ilona-hankkeen tavoitteena on etsiä innovatiivisia ratkaisuja ja uusia työllistymisen reittejä niille henkilöille, joiden työllistyminen on haasteellista. Hankkeessa arvioidaan erilaisten kansainvälisten, osatyökykyisten työllisyyttä edistävien mallien toimivuutta Suomen yhteiskunnallisissa ja lainsäädännöllisissä raameissa. Erityisenä kiinnostuksen kohteena ovat yhteiskunnalliseen yritystoimintaan liittyvät mallit sekä parempien toimintaedellytysten luominen yhteiskunnallisille yrityksille ja yrittäjyydelle.

Lisäksi hankkeessa testataan uudenlaisia menetelmiä kohti työllistymistä sosiaalisiin yrityksiin, keskittyen positiivisen rakennemuutoksen- ja työvoimapula-aloihin, erityisesti sosiaali- ja terveysalaan sekä kiertotalouteen ja kestäväan kehitykseen. Menetelmissä korostuvat toimintakyvyn edistämiseen liittyvät innovatiiviset ryhmämuotoiset kokeilut sekä kohdennetut koulutukset. Hankkeella on kansainväliset kumppanit, joiden kanssa vaihdetaan hyviä käytänteitä ja tutustutaan malleihin.

Arvioijana hankkeessa toimii Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos (THL). Työterveyslaitoksen kehittämää itsearviointivälinettä, Kykyviisaria, hyödynnetään hankkeessa työ- ja toimintakyvyn mittarina.

Hankkeen kotisivut:

<https://www.ilonahanke.net/>

SILTA
VALMENNUS

Vates **Diak**

THL
TERVEYDEN JA
HYVINVOINNIN LAITOS

KIERRÄTYSKESKUS

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

ilona

SOSIAALINEN YRITTÄJYYS
VÄYLÄNÄ MIELEKKÄÄSEEN TYÖHÖN

Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus Oy:n toteutus hankkeessa:

Kierrätyskeskuksen aito työympäristö toimii hankkeessa alustana, jossa testataan kansainvälisen yhteistyön pohjalta kerättyjä ja Suomen olosuhteisiin sopiviksi alustavasti arvioituja toimintamalleja.

Hankkeessa haetaan ratkaisua välityömarkkinoilta avoimille työmarkkinoille siirtymisen vaikeaan nivelvaiheeseen.

Parhaiden käytäntöjen avulla laaditaan työllistymistä edistävä, valmentaville työmarkkinoille soveltuva palvelumalli.

Kierrätyskeskuksen osatoteutuksen tavoitteet:

1. Vastata yritysten rekrytointitarpeisiin muotoilemalla yrityslähtöisiä, kohderyhmän työllistymisvalmiuksia kehittäviä uudenlaisia palveluita
 - a. ryhmävalmennus, jonka avulla kehitetään fyysistä toimintakykyä sekä työnhakijoiden valmiutta työllistyä avoimille työmarkkinoille
 - b. alusta suomen kielen oppimiseen
 2. Etsiä kansainvälisten toimijoiden parhaat työllisyyttä edistävät käytännöt, tehdä kokeiluja ja muotoilla niiden avulla pääkaupunkiseudun valmentaville työmarkkinoille sopiva palvelumalli.
- Hankkeen kohderyhmänä ovat heikossa työmarkkinatilanteessa olevat pitkäaikaistyöttömät, mukaan lukien nuoret alle 30-vuotiaat, ikääntyneet yli 54-vuotiaat sekä maahanmuuttajataustaiset työnhakijat.

Lisätietoja:

Sanna Fagerlund
Projektikoordinaattori, Ilona-hanke
+358 400 106
Sanna.fagerlund@kieratyskeskus.fi

Kirsi Helin
Työkykykoordinaattori, Ilona-hanke
+358 400 348 183
kirsi.helin@kierratyskeskus.fi

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

